

Nr 163.

Av herr **Sköldén m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om skyldighet att avverka ved till avsalu, m. m.

Kungl. Maj:ts proposition nr 171 till riksdagen med förslag till lag om skyldighet att avverka ved till avsalu m. m. anknyter till proposition nr 56 till 1939 års urtima riksdag. I motion vid urtima riksdag i första kammaren (nr 16) av hrr Tjällgren m. fl. samt i andra kammaren av hrr Werner i Höjen m. fl. (nr 22) har den 4 november 1939 påyrkats

dels ett något förhöjt garantipris utöver vad som av Kungl. Maj:t då ifrågasattes,

dels snara åtgärder avseende uppläggande av statliga reservlager av ved i omfattning att säkerställa vårt lands bränslebehov,

dels även i samband härmed, att den statliga prisgarantien med hänsyn till det sålunda vidgade behovet av ved skulle utsträckas till att avse jämväl ytterligare erforderlig, i övre och inre Norrland eller andra avlägsna landsdelar producerad ved, ävensom att av statsmedel fraktbidrag skulle utgå för underlättande av att ved producerad i avlägsnare orter tillgodogöres bränsleförsörjningen.

Dessa förslag, som tyvärr icke rönte det beaktande från riksdagens sida, som de enligt vår uppfattning voro förtjänta av, synas emellertid sent omsider ha från de statliga myndigheternas sida i icke ringa utsträckning upptagits.

Av propositionen nr 171 framgår att uppläggande av mycket omfattande reservlager av ved nu tagits i sikte. De statliga garantipriserna ha även ganska avsevärt höjts. Enligt beslut av den 19 januari har även avsetts att möjliggöra fraktnedsättningar vid statens järnvägar för transport av ved efter tillstyrkande av vednämnden.

Möjligheterna att under innevarande vedsäsong realisera det erforderliga programmet eller avsevärd del därav ha emellertid genom långa dröjsmål uppenbarligen avsevärt försvårats. Vednämndens förslag i ärendet är av den 27 januari och den kungl. propositionen är avgiven först för kort tid sedan.

Den sålunda uppkomna situationen har väl i icke ringa mån utgjort motiveringen för de omfattande åtgärder och ingripanden på den enskilde skogsägarens område, som i den nu föreliggande propositionen föreslås och som måste vara ägnade att inge de starkaste principiella betänkligheter.

Av propositionen framgår som motiv för att genom de i höstas vidtagna åtgärderna det icke varit möjligt att på ett tillfredsställande sätt lösa frågan om vår vedbränsleförsörjning, utöver den ovisshet som alstrades av det långa

dröjsmålet med att ge besked om rimliga priser, dels de starkt stegrade priserna på timmer och massaved och den konkurrens i fråga om ved och arbetskraft, som därigenom alstrats, dels även de svårigheter i fråga om erhållande av arbetskraft som de av myndigheterna beslutade militärinkallelserna medfört.

Visserligen ifrågasätts i propositionen inskränkningar av militärinkallelserna, men å andra sidan är det ju uppenbart, att dessa ha sin grund i det allvarliga utrikesläget och i vad mån som de ifrågasatta inskränkningarna kunna ske är väl nu vanskligt att yttra sig om. De i propositionen föreslagna åtgärderna synas ej heller vara ägnade att upphäva eller minska dessa svårigheter. I vilken omfattning de vid sidan härav kunna leda till avsedda resultat återstår att se.

Av statens vednämnd har — under beteckning alternativ 2 — föreslagits att under vissa förhållanden skall skogsägare vara *skyldig att upplåta avverkningsrätt* till erforderlig skog å rot. Avverkningsrätten utbjudes genom vedkontoret på auktion eller infordrande av anbud. Anbudet skola avse viss kvantitet och det rotvärde per kubikmeter avverkad ved, som skall utgå till skogsägaren. Avverkningsrättsinnehavaren har att i fråga om den fastställda kvantiteten eller del därav övertaga skogsägarens produktionsskyldighet mot rätt att efter avverkning få försälja veden eller få den inlöst till garantipris. Vid försäljning eller inlösen skall ersättning för rotvärdet utgå till skogsägaren.

Om skogsägaren själv av olika anledningar icke kan fullgöra sin produktionsskyldighet, anses det ligga närmast till hands att låta den enskilda företagsamheten få tillfälle att göra sig gällande. I samma mån, som skillnaden mellan garantipris och rotvärde väl täcker kostnaderna för vedens avverkning och transport till sådan upplagsplats, som kan godkännas för statsgaranti, stimuleras företagsamheten. Nämnden räknar med att en sådan avverkningsrätt skall vara eftersträvansvärd från skogsarbetare eller andra mindre företagare, som därigenom kunna beredas något gynnsammare förtjänstmöjligheter än vad som är vanligt vid skogsarbete. För detta alternativ föreslås ingen normering av rotvärdena, även om detta ur principiell synpunkt skulle kunna försvaras. Skogsägaren har nämligen möjlighet att genom eget val tillvarataga den företagarevinst, som eljest avverkningsrättsinnehavaren bör vara berättigad till.

Enligt detta förslag kan jordägaren genom att själv vid auktionerna bjuda på veden tillvarataga sitt intresse av att erhålla rimliga priser.

I propositionen föreslås emellertid, att detta förfaringsätt modifieras därhän, att skogsägaren i ifrågavarande fall av tvångsavverkning erhåller ersättning enligt vissa fastställda grunder. Däremot skulle kronan kunna utbjuda veden på auktion samt den sålunda eventuellt uppkomna vinsten tillfalla icke skogsägaren utan kronan. Detta förhållande synes så mycket

mera anmärkningsvärt som i propositionen tydligt uttalas avsikten att tillämpa en för skogsägaren i dylikt fall mindre tillfredsställande prissättning. Departementschefen skriver därom:

”En oundgänglig förutsättning för att kronans rätt till avverkning verkliga skall innebära en drivfjäder för den enskilde att såvitt möjligt själv företaga avverkningen lär vara, att grunderna för den enskildes ersättningsrätt så avvägas, att avverkningen i egen regi sätter honom i ett gynnsammare ekonomiskt läge än om tvångsavverkning kommer till stånd. Med hänsyn till det syftemål man vill vinna och till att en eventuell tvångsavverkning förutsättes skola såvitt möjligt ske i form av skogsvårdande huggningar lär en dylik påföljd för en tredskande skogsägare icke kunna anses innebära ett alltför hårt ingrepp i hans rätt. För vinnande av den effekt, som nyss angivits, såsom önskvärd, torde ersättningen lämpligen böra bestämmas till det belopp, som motsvarar skillnaden mellan å ena sidan det för orten gällande garantipriset för sådan ved, varom fråga är, och å andra sidan den beräknade kostnaden för vedens avverkning och uppläggning på lämplig leveransplats; hänsyn torde härvid även böra tagas till å avverkningen belöpande allmänna omkostnader. Det torde böra ankomma på vednämnden att, under beaktande av nyssnämnda synpunkter, meddela anvisningar angående grunderna för ersättningens bestämmande; vedkontoren torde där efter hava att, i enlighet med dessa anvisningar, fastställa de belopp, vartill nämnda kostnader skola beräknas uppgå.”

Såsom av vad som anförts framgår, synes starka betänkligheter av principiell art kunna resas mot de i propositionen föreslagna ingripandena gent emot skogsägarna, så mycket mera som ansvaret för den föreliggande situationen icke rättvisligen synes kunna läggas på dessa. Skola emellertid mot den enskilde sådana åtgärder, som här föreslagits, med hänsyn till den svåra situation, vari frågan om vår vedbränsleförsörjning nu befinner sig, anses nödvändiga, förefaller det av vednämnden föreslagna ”alternativ 2” mindre ofördelaktigt för skogsägaren. Dennes äganderätt synes så långt med hänsyn till omsorgen om det allmännas intresse och bränsleförsörjningen ske kan, böra respekteras och endast absolut nödvändiga inskränkningar företagas. Den omständigheten, att utan skogsägarens vållande, men icke utan påverkan av statliga åtgärder eller underlåtelse, stora svårigheter nu äro för handen för den enskilde att fylla de anspråk, som av myndigheterna framföras, synes icke böra motivera en statlig prissättning nästan med drag av bestraffningsåtgärd.

Då nu staten avser uppläggande av stora reservlager av ved, synes det rimligt och rättvist, att vid den statliga lagringen av ved icke andra principer tillämpas, än som i regel tillämpas vid uppläggande av statens reservlager. Det synes sålunda motiverat, att ersättning lämnas för varan, när den upplägges i lager, samt att lagringskostnaderna och ansvaret för besvär och eftersyn därav åläggas staten och icke den enskilde. Ur denna synpunkt kan man rimligen ifrågasätta, att av vedkontoren för statlig prisgaranti godtagen

ved, i fall då vedens ägare så påfordrar, övertages av statsverket för rimligt pris och i en utsträckning, som kan vara motiverad med hänsyn till statens behov av erforderliga reservlager. Ersättning för sådan ved synes därvid böra utgå med det garantipriset överstigande belopp, som i öppen marknad rimligen kan anses böra utvinnas. Ett sådant förfaringssätt synes vara att föredraga före att övervältra ansvaret för reservlagring av ved på den enskilde eller låta en stor enskild upplagring av ved — låt vara under skydd av statliga garantipriser — trycka ned vedmarknaden. Ernåendet av en lycklig lösning av frågan om vårt lands försörjning med vedbränsle lär icke kunna åstadkommas, utan att erforderlig hänsyn tages till nödvändigheten av att rättvis behandling och rimliga produktionsvillkor beredas skogsägarna.

Under åberopande av anförda synpunkter hemställas,

att, inom ramen för behov av statliga reservlager av ved, ägare av statligt prisgaranterad ved berättigas vid anfordran erhålla veden inlöst av staten,

att därvid skall betalas det garantipriset överskridande pris, som en skälig prissättning i öppen marknad kan motivera,

att de i motionen berörda principiella betänkligheter mot ingrepp i skogsägarens rätt i möjligaste mån beaktas samt

att, i mån som kan anses nödvändigt att kronan tvångsvis tager i anspråk enskild tillhörig skog, därmed förfares såsom av statens vednämnd under "alternativ 2" föreslagits.

Stockholm den 29 mars 1940.

K. I. Sköldén.

Arvid De Geer.

Wiktor Egnell.

Verner Andersson.